

УДК 35.071.1

О. М. Шмаков

УМОВИ ДОСЯГНЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УСПІХУ СИЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Викладено перелік завдань і характер дій Національної гвардії України, з якими пов'язуються стратегічний рівень та успіх у діяльності гвардії.

Ключові слова: державна безпека, функції НГУ, безпека держави, стратегічний рівень, стратегічний успіх у діяльності НГУ.

Стратегія небагатослівна і відрізняється своєю оголеною простотою.

Технологія стратегічного розпорядження не складна.

О. А. Свечин

Постановка проблеми. У Законі України “Про Національну гвардію України” [1] посилено функції гвардії у порівнянні з внутрішніми військами МВС України, і на першому плані стали функції забезпечення безпеки держави:

захист конституційного ладу України, цілісності її території від спроб зміни насильницьким шляхом;

забезпечення охорони органів державної влади, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, участь у здійсненні заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб;

участь у відновленні конституційного правопорядку у разі здійснення спроб захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, у відновленні діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування;

участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян;

участь у припиненні масових заворушень.

Водночас намагаються позбавити НГУ від не властивих для неї функцій, зокрема таких, як: охорона громадського порядку щодня (згідно із [2] охорону громадського порядку

передбачається покласти на муніципальну поліцію); охорона судів та конвоювання підсудних (передбачається покласти на Службу судової охорони Міністерства юстиції України [7]).

Поряд із цим на НГУ покладено охорону обласних державних адміністрацій, що знову належить до функції забезпечення державної безпеки [8].

Крім цього розглядається можливість покладання на НГУ функцій управління силами територіальної оборони на всій території поза межами зони воєнних дій (без порушення існуючої системи комплектування формувань територіальної оборони) [12, 13].

Із наведеного випливає, що НГУ, будучи створеною на базі внутрішніх військ МВС України з визначенням статусу, призначення, функцій і завдань, істотно відрізняється від призначення внутрішніх військ. Підкреслюється, що поряд з виконанням призначених функцій (особливо стати головним суб'єктом у припиненні масових заворушень) гвардія сумісно із Збройними Силами України (ЗСУ) повинна брати участь у бойових діях з відсічі збройної агресії проти України.

У зв'язку з розширенням функцій НГУ, їх посиленням, у тому числі й у технічному оснащенні, було порушено питання стосовно її можливостей і дійсної ролі у забезпеченні безпеки держави.

До речі, *державну безпеку* розуміють як стан захищеності державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного та оборонного потенціалу країни від зовнішніх і внутрішніх загроз, розвідувальних, терористичних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на життєво важливі інтереси країни. Забезпечення державної безпеки є прямою функцією СБУ [3].

Претензія НГУ на забезпечення державної безпеки вважається Службою безпеки як посягання на сферу її діяльності. Але у будь-якому разі НГУ забезпечує безпеку держави, яку можна трактувати як складову державної безпеки, розуміючи під *безпекою держави* стан системи суспільних відносин, що забезпечує оптимальне функціонування інститутів державної влади у суспільстві і поза його межами, унаслідок чого досягається баланс життєво важливих інтересів держави, суспільства та особи. У більш широкому плані НГУ забезпечує й державну безпеку, коли правоохоронні органи вже не у змозі її забезпечити, прогаяли момент і потрібна сила для виправлення становища, що й закріплено у Законі про НГУ.

Звідси випливає, що зосередження зусиль НГУ на виконанні завдань із забезпечення саме державної безпеки, можливість функціонування органів державної влади визначають положення, що результати діяльності НГУ можуть набувати стратегічного значення у житті держави. Актуальним питанням стає виявлення умов досягнення стратегічного успіху в діяльності Національної гвардії України.

Мета статті полягає у виявленні умов, за яких діяльність НГУ може набувати стратегічного рівня і приводити до стратегічного успіху.

Виклад основного матеріалу. На думку деяких фахівців ЗСУ, основною функцією НГУ є охорона, і гвардії властива лише поліцейська тактика. У зв'язку з цим довелося у спеціальній статті [11] показати, що НГУ властиве й оперативне мистецтво, тому що у гвардії є оперативна мета на відміну від деяких видів ЗСУ (наприклад, ПС, ВМС). У подальшому військові фахівці, розглядаючи НГУ як аналог виду ЗСУ, відмовляють гвардії у здатності претендувати на стратегічні дії, і тому слід досягати стратегічного успіху у сфері безпеки.

Виникла необхідність показати, що саме на НГУ покладається функція забезпечення громадської безпеки під час загострення політичної ситуації всередині країни, і саме дії НГУ набувають стратегічного значення у розв'язанні таких ситуацій.

Виходячи з теорії воєнного мистецтва під стратегічною метою розуміють кінцевий результат воєнних дій стратегічного масштабу, що намічаються, досягнення якого приводить до істотних, іноді корінних змін воєнно-політичної і стратегічної обстановки, сприяє успішному веденню війни та її переможному завершенню. Стратегічна мета визначається політичним і військовим керівництвом держави. Розрізняють загальну стратегічну мету (кінцевий результат війни) і часткову стратегічну мету (результати кампанії або стратегічної операції). Відповідно до стратегічної мети створюються стратегічні угруповання збройних сил на ТВД (стратегічному напрямку), визначаються стратегічні завдання і способи їх виконання.

Стратегічний успіх є результатом дій стратегічного угруповання збройних сил, унаслідок чого досягаються стратегічна мета, корінні зміни в обстановці на ТВД (стратегічному напрямку), які забезпечують своєчасне і повне виконання стратегічного завдання. Стратегічний успіх може характеризуватися розгромом великого угруповання противника, виведенням окремих держав ворожої коаліції з війни, руйнуванням промислових і адміністративно-політичних центрів, порушенням системи державного і військового управління, успішним відбиттям ударів противника на землі, морі та в повітрі, утриманням важливих рубежів (районів).

Національна гвардія України основну кількість завдань виконує у сфері безпеки, а не на війні. Тому перенесення стратегічних уявлень на сферу безпеки потребує врахування загальних уявлень про сутність відомих стратегічних положень воєнної науки в Україні.

Зазвичай воєнну стратегію пов'язують з рівнем країни, Збройних Сил України в цілому, іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони, операціями Об'єднаних сил, стратегічними напрямками, кампаніями, із заходами держави щодо стратегічних ініціатив стосовно створення воєнно-політичних союзів, інформаційно-психологічних операцій, мобілізації населення на захист країни.

По-перше, треба зауважити, що стратегічна

мета дійсно властива НГУ, оскільки її дії під час виконання завдань у кризових ситуаціях соціально-політичного характеру торкаються інтересів держави і здійснюються під контролем органів державної влади.

По-друге, стратегічний успіх може бути досягнуто під час виконання більшості функцій НГУ (припинення масових заворушень, охорона АЕС, промислових об'єктів, ДПКУ тощо).

По-третє, стосовно НГУ не чисельність залучуваних сил визначає її стратегічний успіх, а значущість кризової ситуації у країні.

Стратегічний успіх НГУ суттєво залежить від масштабу завдань, що на неї покладаються, та можливих негативних наслідків для влади, що можуть бути у разі неуспішності дій гвардії.

Однією з основних функцій НГУ є участь у припиненні масових заворушень, коли, можливо, доведеться застосовувати сили гвардії у кількох містах одночасно і проводити заходи не просто з охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки, а заходи із забезпечення саме державної безпеки. Заходи з охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки для НГУ є заходами загального характеру, до них треба бути готовими будь-коли, але мета НГУ полягає у головному – забезпечити функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування у кризовій ситуації соціально-політичного характеру. Дійсно, така мета належить до стратегічного рівня дій НГУ. Наприклад, у припиненні масових заворушень у столиці стратегічний успіх НГУ може бути досягнуто, якщо: своїми діями гвардія не дозволить зайняти будівлі органів державної влади, дасть можливість органам влади продовжувати діяльність, змусить протестувальників припинити їх діяльність, а також припинити масові заворушення за умовами державної влади; під час припинення масових заворушень в обласному центрі НГУ не дасть змогу перетворити масові заворушення на внутрішній збройний конфлікт з можливістю у подальшому відділення регіону від решти території країни.

До стратегічного успіху НГУ можна також віднести: запобігання захопленню (підриву) на території країни ДПКУ крупної, розвиненої в економічному (політичному) відношенні іноземної держави; запобігання захопленню промислового об'єкта, якщо він є одиничним у

країні і значущим для держави; запобігання захопленню АЕС терористичною групою, коли може бути міжнародний резонанс з непередбачуваними для людства наслідками; запобігання втечі з-під варти особливо важливої у політичному відношенні особи (у разі набуття можливості вільно виступати через ЗМІ й організувати у подальшому опір владі).

У сфері оборони України (сфері узгодженої діяльності всіх ланок Воєнної організації України, органів влади, національної економіки з формування умов, забезпечення і здійснення оборони) НГУ діє у складі Об'єднаних сил, виконуючи допоміжну роль стосовно до Збройних Сил, і тому у крайньому випадку може розраховувати лише на оперативну роль [11, 12].

Висновки

Поступово НГУ позбавляється від невластивих їй функцій, виокремлюється у правоохоронну структуру, здатну досягати стратегічного успіху у забезпеченні державної безпеки. У сфері забезпечення державної безпеки НГУ має справу з масовими діями населення і об'єктами, що відіграють велику політичну роль у державі.

Під час виконання завдань у сфері безпеки з участю великої кількості людей важливість силових структур МВС України визначається послідовністю (у порядку зменшення значущості): Національна гвардія України, Національна поліція, інші органи та формування.

При визначенні можливого рівня дій НГУ (має місце стратегічний, або оперативний характер дій) необхідно прогнозувати рівень політичних негативних наслідків для держави у разі порушення суспільних норм поведінки (умов діяльності державних об'єктів), звіряти оцінки НГУ з позиціями органів державної влади.

Стратегічний успіх у діях НГУ може бути тоді, коли досягається мета – у кризовій ситуації соціально-політичного характеру (надзвичайній ситуації) забезпечено функціонування органів державної влади, протестувальники змушені припинити свої дії за умовами державної влади.

Список використаних джерел

1. Про Національну гвардію України [Текст] : Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII // ВВР. – 2014. – № 17. – Ст. 594 (із змінами до Закону від 24.12.2015 р. № 920-VIII включно).
2. Про Національну поліцію [Текст] : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII // ВВР. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.
3. Про Службу безпеки України [Текст] : Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII [із змінами, внесеними згідно із Законом від 23.12.2015 р. № 901-VIII (901-19)].
4. Про судоустрій і статус суддів [Текст] : Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI // ВВР. – 2010. – № 41-42. – № 43 ; № 44-45. – Ст. 529 (із змінами до Закону від 10.11.2015 р. № 766-VIII ; ВВР. – 2015. – № 52. – Ст. 482 включно).
5. Положення про Міністерство юстиції України [Текст] : Постанова КМУ від 02.07.2014 р. № 228 // Урядовий кур'єр. – 2014. – 11 лип. – № 123.
6. Положення про Державну судову адміністрацію України [Текст] (Рада суддів України 22.10.2010 р. № 12).
7. Положення про Службу судової охорони [Текст] (Вища рада правосуддя 21.12.2017 р. № 4237/0/15-17).
8. Про затвердження переліку органів державної влади, що підлягають безоплатній охороні Національною гвардією [Текст] : Постанова КМУ від 25.11. 2015 р. № 971 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 155 від 16.03.2017, № 211 від 28.03.2018).

УДК 35.071.1

А. Н. Шмаков

**УСЛОВИЯ ДОСТИЖЕНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УСПЕХА СИЛАМИ
НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ УКРАИНЫ**

Изложены перечень задач и характер действий Национальной гвардии Украины, с которыми связаны стратегический уровень и успех в деятельности гвардии.

Ключевые слова: государственная безопасность, функции НГУ, безопасность государства, стратегический уровень, стратегический успех в деятельности НГУ.

9. Шмаков, О. М. Проблеми забезпечення державної безпеки силами і засобами Національної гвардії України [Текст] / О. М. Шмаков, А. В. Чухлатий // Честь і закон. – 2018. – № 1 (64). – С. 4–8.

10. Шмаков, О. М. Проблеми визначення меж застосування Національної гвардії України у сфері забезпечення безпеки і оборони [Текст] / О. М. Шмаков, Ю. П. Бабков // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції УДО України. – Київ : Ін-т УДО України, 2018. – С. 461–463.

11. Шмаков, О. М. Чи властиве оперативне мистецтво Національній гвардії України? [Текст] / О. М. Шмаков // Честь і закон. – 2015. – № 2. – С. 4–8.

12. Оперативні аспекти участі Національної гвардії у гібридній війні. Участь Національної гвардії України в протидії гібридній війні [Текст] : звіт про НДР (шифр “САПФІР”) / НАНГУ ; наук. кер. О. М. Шмаков ; відп. викон. С. О. Годлевський. – Харків, 2016. – 142 с. – № 0116U004748. – Інв. № 76-2016

13. Єфімов, Г. В. Зміна поглядів на сутність і завдання територіальної оборони – вимога сучасності [Текст] / Г. В. Єфімов, В. В. Стаднік // Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України. Секція 1. Оперативне мистецтво Національної гвардії України : матеріали VIII наук.-практ. конф., м. Харків, 30 берез. 2017 р. – Харків : НАНГУ, 2017. – С. 3, 4.

Стаття надійшла до редакції 02.05.2018 р.

UDC 35.071.1

O. M. Shmakov

THE CONDITIONS FOR ACHIEVING STRATEGIC SUCCESS BY THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE FORCES

In the study, the list of missions and the nature of the National Guard of Ukraine are outlined for action in the strategic level and success in Guard performance.

The Law of Ukraine "On the National Guard of Ukraine" [1] strengthened the functions of the Guards comparing with the internal troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; put forward the functions of ensuring state security.

At the same time, it is being tried to deprive the National Guard of functions that are unusual for it. The National Guard has been authorized to protect the regional state administrations, which again belongs to the function of ensuring state security. It is considered the possibility of empowering the National Guard by the function to control the forces of territorial defense of Ukraine throughout the territory outside the zone of military operations. The expansion of the functions of the National Guard, its strengthening, including technical equipment, raised questions about its capabilities and a real role in ensuring the security of the state.

Therefore, the concentration of the National Guard efforts in fulfilling the missions of ensuring state security itself, providing the possibility of functioning of the state authorities, determines the situation that the results of the National Guard activities may become strategic in the life of the state. The relevant issues are the identification of the conditions for achieving strategic success in the activities of the National Guard of Ukraine.

The National Guard performs a major number of tasks in the field of security, not in the warfare. Therefore, the transfer of strategic ideas in the field of security requires taking into account general ideas about the essence of the known strategic provisions of military science in Ukraine.

Usually military strategy is being considered with the level of the country, with the Armed Forces of Ukraine in general and other subjects of the Security and Defense Sector, Operations of United Forces, with strategic directions, campaigns, as well as with the states measures on strategic initiatives on establishing military and political alliances, with informational and psychological operations, mobilizing the population to protect the country.

The strategic success of the National Guard depends on the scale of tasks on which it relies, and the possible negative consequences for the authorities that may occur in the event of the Guards failure.

The objective of the National Guard is in the main - in the crisis of a socio-political nature to ensure the functioning of state authorities and local self-government bodies. The strategic success of the National Guard can also be attributed to the prevention of the seizure (undermining) of an embassy of a large foreign state developed in the economic (political) point of view; preventing the capture of an industrial facility if it is single in the country and meaningful for the state; preventing the seizure of nuclear power plants by a terrorist group when international resonance with unpredictable consequences for humanity can take place; preventing escape from custody in a politically important manner (in the case of the possibility of freely acting through the media and organizing further resistance to the authorities).

In determining the possible level of actions of the National Guard (there is a strategic or operational nature of actions), it is necessary to predict the level of political negative consequences for the state in case of violation of social norms of behavior (conditions of activity of state objects), to check the estimations of the National Guard with the positions of state authorities.

Strategic success in the actions of the National Guard takes place when the goal is achieved: in a crisis situation of a socio-political nature (emergency) the functioning of public authorities is ensured and protesters are forced to reduce their actions under conditions of state power.

Keywords: *state security, functions of National Guard of Ukraine, security of a state, strategic level, strategic success in National Guard of Ukraine performance.*

Шмаков Олександр Миколайович – доктор військових наук, професор, завідувач кафедри оперативного мистецтва Національної академії Національної гвардії України